

שירים ארג

פרשת וישב | כסליו תשפ"ג | גיליון מס' 142 | שנה ג'

שיר של יום לא להתעסק בקטנות...

בפרשה הקודמת, 'ויצו את הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך', ואמרת לעבדך ליעקב מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הוא אחרינו, 'ויצו גם את השני גם את השלישי גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה תדברון אל עשו במצאכם אתו'. ולכא' היה די בזה, שאם כתוב שהוא ציוה גם לשני וגם לשלישי וגו' לומר 'כדבר הזה תדברון אל עשיו' היינו כמו שכתוב קודם מה שאמר לשליח הראשון. וצ"ב א"כ, מהו הפסוק הנוסף שאמרת כאן התורה 'ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו', והרי זה כתוב כבר קודם בדבריו לשליח הראשון, 'ואמרת לעבדך ליעקב והנה גם הוא אחרינו', ולשם מה כתבה התורה שוב שהוא אמר להם 'ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו'.

ובאמת בפירושו הטור על התורה ראיתי שכתב, שיש כאן שינוי בין השליח הראשון לשאר השליחים, שלשליח הראשון הוא אמר לומר כן רק אם 'שאלך', היינו שלא יאמר כן לעשיו מעצמו אלא רק אם עשיו ישאל מעצמו שאז יענהו וישיבהו. אבל לשלוחים האחרים אמר 'ואמרתם' היינו שתאמרו מעצמכם, גם אם עשיו לא ישאל מעצמו. וזהו השינוי וההוספה במה שכתבת התורה בשלוחים האחרים. ובאמת יש להבין זאת, מאי שנא, ולא עיינתי מספיק.

ומהגרא"ג שליט"א שמעתי לומר, שבאמת מדויק שמה שהוא אומר שוב לשלוחים האחרים לומר זהו רק את הגם הנה עבדך יעקב אחרינו, אבל את כל ה'למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך', זה הוא לא אומר לומר שוב. שאחרי שהשליח הראשון אמר כן, שוב אין צורך לומר זאת עוד פעם. וכל מה שאמר להם להדגיש שוב בפניו זהו רק את ה'ואמרתם' גם הנה עבדך יעקב אחרינו. ומשום שכנראה ירד לסוף דעתו של עשיו, שאת זה הוא ירצה 'לשמעו שוב', ואין זה משום גילוי אינפורמציה חדש, אלא משום גאוותו וקטנותו של עשיו, שהוא יהנה לשמוע שוב ושוב את ה'עבדך יעקב', ומה שהוא בא אחרינו כדי לישא פניך ולרצותך.

והוא ע"ד הביאור של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, בדברי הגמ' בסנהדרין ק"ב לגבי ירבעם בן נבט, שהקב"ה אמר לו 'חזור בך', ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן'. 'אמר לו מי בראש'. והאחרונים התקשו, מה הוא שואל 'מי בראש', והרי הקב"ה אמר לו 'אני ואתה ובן ישי', ומשמע שהקדים אותו לפני בן ישי, הרי שהקב"ה כבר אמר לו 'מי בראש', ולשם מה הוא שואל שוב. וביאר הגר"ח ש, שאה"נ והוא באמת שמע שהקב"ה אמר לו שהוא יהיה בראש, אבל הוא רצה לשמוע זאת שוב, עוד פעם, ולכן הוא שאל שוב.

והוסיף בזה חכ"א, שיש להבין לפ"ז למה באמת הקב"ה השיבו 'בן ישי בראש', [ומש"כ אמר 'אי הכי לא בעינא']. והרי בתחילה הקב"ה אמר לו שהוא יהיה בראש, ואיזו 'עבירה גדולה זו' לרצות 'לשמעו זאת עוד פעם', עד כדי כך שמשום כן, הוא כבר לא יהיה בראש ובן ישי יהיה בראש.

וביאר, נפלא מאד, שבאמת צריך להבין למה שהוא יהיה בראש וכי הוא גדול יותר מדוד המלך. ולמה באמת בתחילה הקב"ה אמר לו שהוא יהיה בראש. אלא שכנראה, ע"י שהוא 'יחזור בו', אפי' שהוא כזה 'גדול בתחומי', אם הוא יחזור בו, יהיה בזה קידוש ה' גדול. וימחל לנו הרב הגאון ר' אורי וזהו זצ"ל אם 'שתמש' בו כדי להמחיש את הדברים, שאם 'סתם אחד' חוזר בתשובה זהו ודאי דבר עצום ונפלא, אבל זה אינו דומה כלל לגדול' כמו 'אורי וזהו' שחוזר בתשובה, שאם אפי' גדול' כמוהו חזר בתשובה יש לזה משמעות עצומה, עד כדי כך, שהוא נהיה עי"ז בראש...

אבל ברגע שהוא ביקש 'לשמעו שוב' שהוא יהיה בראש, הוברר שהוא בעצם 'מתעסק בקטנות'... ואם הוא 'קטן'... כבר אין לו הזכות להיות בראש. שכל הזכות היא מחמת שמעשיו הם 'בגדלות'... 'בפארנעם'...

ויש להתעורר מזה, שגם כשאנו מתעסקים ודואגים לצרכינו הגשמיים, וכל אחד לפי מה שהוא אדם, צריך להיזהר ולשים לב, לפחות לא להיגרר לקטנות... לרצות כבוד ולהיות 'בראש' זה אולי לגיטימי, [וכל חד לפום דרגתו], אבל לרצות 'לשמעו את זה שוב'?? זה כבר לא. יש גבול... [ואני משתמש בנידון שם כמשל בעלמא לחיים שלנו]. וכן על זה הדרך באין ספור מקרים ועניינים. שגם אנו מתעסקים ועסוקים בצרכי הגוף כאלו ואחרים... צריך תמיד לשים לב וגבול. שיש דברים ש'די', יש גבול, עד מה אפשר לרדת... [ולב יודע מרת נפשו, ואין זה מכובד לרדת כאן לפרטים ודוגמאות בזה].

שירת המועדים - חנוכה

מעונינים לשלוט עליהם, כשאר מלכויות שגזרות גזירות על ישראל שבביל לשלוט עליהם, רק הם רצו לכפות את תפיסת עולמם, ולשכנע את ישראל, שהעולם הוא לפי החיצוניות שלו, שההצלחה נמצאת אצלם, אצל מי שאינו 'עובד העבודה'. וחלק מהשכנוע לזה, זהו הדבר הזה גופא, ש'הם' שבכוחם להרוג אנשים, וההצלחה והנצחון של החיים נמצאת אצלם. ולא אצל אלו שמחזיקים ודוגלים בפנימיות העולם.

ובזה, גם אם היהודים ימסרו נפשם ויגלו את נאמנותם לתורה ולא יכנעו להם, לא תהיה בזה סתירה לגזירתם ולמה שהם רוצים להביע, שסו"ס זה מה שנראה כאן שהם הורגים אנשים, והם ה'חזקים' וה'גיבורים' בעולם.

וכאן, כדי לבטלם, היה צריך לגלות 'מסירות נפש' מסוג אחר, מסירות נפש ונאמנות לכך שלא מתחשבים ב'חיצוניות' של העולם, אלא מאמינים ב'כח' של ה'ניצוץ אחד' הפנימי, שבכוחו לשרוף ולכלות את כל החיצוניות המדומה של העולם. [כמה שהבאנו בשבוע שעבר, בדברי רש"י בתחילת פרשתו, לגבי 'ניצוץ אחד' שיוצא 'משלך' ששורף את כל הפשתן של עשיו].

וזהו היתה המסירות נפש של בני חשמונאי, שהיא שבאה כנגד יון והיא שניצחה אותם, שבאמת הלכו כנגד כל הגיון מציאותי. ואף שבחיצוניות הפשוטה של העולם, ודאי ש'רבים' הם שינצחו את ה'מועטים', ואין 'לחלשים' שום סיכוי טבעי לנצח את ה'גיבורים', הם לא נרתעו מזה, ויגלו נאמנות לגלות את ה'פנימיות', שאליבא דאמת, 'ניצוץ אחד' פנימי יכול לכל ה'אלופים', לכל ה'פשתן' החיצוני.

ובאופן, שהלימוד שלנו מהמסירות נפש דבני חשמונאי זהו על הדבר הזה, 'כמה' אנו יותר מוסרים נפשנו' כנגד החיצוניות של העולם, כנגד מה שהעולם משדר. 'אני' וביתי נעבוד את ה' כנגד כל החיצוניות של העולם. אפי' שהעולם משדר שלא אהנו לן רבנן' וכדו' משאר דברי הבל, אנו מחזיקים בזה בכל כוחנו. וכן על זה הדרך בעוד דוגמאות.

מסירות נפש דבני חשמונאי

ישנה ה'מסירות נפש' הרגילה על קידוש ה', שהיא שמבוארת ברמב"ם בפ"ה מיסוה"ת, וזהו 'כְּשֵׁי־עֹמֵד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְיָאֲנֵס אֶת יִשְׂרָאֵל לְעֵבֵר עַל אֲחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בְּתוֹרָה אוּ יִהְיֶהנּוּ, יְעֵבֵר וְאֵל יִהְיֶה'.

ובאמת סוג מסירות נפש שכזו היה אצל עוד יהודים בתקופת גזירות יון, שכל אלו שהתחבאו במערות ונשרפו על רצונם לקיים את התורה, הרי שקיימו את הדין של 'הרג ואל יעבור', שבשעת השמד על כל המצוות כך הוא הדין.

ונראה מבואר, שמסירות נפש שכזו לא היה די בכוחה כדי להכניע את יון. שהכח להכניע את יון היה רק המסירות נפש של החשמונאים דוקא.

והביאור נראה, [כך] הבנתי מתו"ד הגר"נ רוטמן שליט"א, דבקיודש ה' ה'רגיל' כשעומד עובד כוכבים ו'אונס את ישראל לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה', המכוון הוא שהעובד כוכבים מבקש להראות כאן את שליטתו שלו ואת כל מה שהוא מייצג כנגד שליטת התורה, וזהו שהוא בא לשלוט על היהודים שיהיו כפופים לו עד כדי כך שאם הם לא ישמעו לו הדבר יעלה להם בחייהם. וכאשר היהודי מוסר נפשו ולא מסכים לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה הרי הוא מבטל את רצון העובד כוכבים לגמרי, שזוהי גופא ה'אמירה' כאן, שאתה חושב לשלוט עלי אבל באמת אני כפוף רק לשליטת התורה, ולא אכפת לי אפי' לאבד את חיי שבביל לא להיות כפוף אליך, שאני כפוף רק לתורה ולנותנה. ובאופן זה, ככל שיהיו יותר מוסרי נפש, לא יהיה 'לעובדי כוכבים' טעם להמשיך בגזירתם, שהרי כל אחד שמוסר נפשו ולא נכנע להם בעצם גורם להם לבזוז גדול, שהם חושבים שע"י הם ישלטו ביהודים, והם לעומת זה, בזים להם, ומראים כמה הם לא כפופים להם, עד כדי כך שאפי' מוכנים למות עבור כך.

ומשא"כ גזירת יון, שלא היה ענינה להראות שליטה על ישראל, שהם לא היו

"...שהלימוד שלנו מהמסירות נפש דבני חשמונאי זהו כמה אנו יותר מוסרים נפשנו' כנגד החיצוניות של העולם..."

בית יעקב לנו ונלכה באור ה'

בישיעה ב', והיה פאָררית הימים, נכון יהיה הר בית ה' וגו' וְנִהְיֶה אֵלָיו גֵּילּוֹת הַגּוֹיִם וְהִלְכּוּ עִמָּיִם וְאָמְרוּ לָכֵן וְנִעְלָה אֵל הַר ה' וְכִתְּנוּ חֲרֻבוֹתָם לְאֹתִים וְנִחַתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֲרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה.

זה יהיה באחרית הימים, שאז אכן לא תהיה שום משמעות לחברותם וחנינותיהם של הגויים, שהם יהפכו לאיתים ולמזמרות, והם כבר לא ילמדו עוד מלחמה. וכל מה שהם דגלו במשך ימי עולם, שהם המנצחים ואצלם הכח, יתברר הכל כעורבא פרח.

וכלפי הגויים, זה באמת יהיה רק באחרית הימים, אבל בִּית יַעֲקֹב, אתם, לְכֹן וְנִלְכָה בְּאֹר ה'. אנחנו, גם היום, עוד לפני אחרית הימים, עלינו ללכת ולחיות את חיינו על פי אור ה', על פי האור הפנימי של הבריאה. ואפי' שכלפי חוץ אולי נראה שבאמת הכח והגבורה נמצאת אצלם, שהם בעלי החברות והחנינות, אין זה אלא החיצוניות, אבל הפנימיות של הבריאה היא אור ה', ועלינו ללכת לאור זה.

וזהו גופא האור של חנוכה, בזמן של לפני אחרית הימים, שאפי' בשנות הגלות, זהו המאיר לנו בחנוכה, לראות ולהבין שלא החברות ולא החנינות וכדו' הם המצליחים בעולם, אלא רק אור ה', הקו הפנימי של הבריאה. ולא בחיל ולא בכח כי אם ברוח. [האור של חנוכה היינו, שהיה אז גילוי שהאור הזה הוא מנצח. המעטים והחלשים הטהורים ועוסקי התורה הם שניצחו, אפי' שזה כנגד כל הגיון לפי החיצוניות של העולם].

ונפלא מאד מה שכתוב ברמח"ל, (באוצרות רמח"ל), דפסוק זה 'בית יעקב לנו ונלכה באור ה', באמת מכוון כנגד חנוכה. עיין בדבריו מה שכתב בזה דברים עמוקים. אבל בפשטות הדברים איכ"ל כנ"ל.

וכי לאורה הוא צריך - אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל

ידועים דברי הברייתא שהובאה בשבת כ"ב ב', 'מחוץ לפרוכת העדות יערוך וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים'.

וצ"ב, דמאי קושיא היא וכי לאורה הוא צריך, והרי כן איכא לאקשוויי על כל הקרבנות, וכי פרים הוא צריך והרי כל הפרים שלו הם, שלה' הארץ ומלואה. ואפ"ה ברור שזהו מה שחפץ הקב"ה. וא"כ כן י"ל גם לגבי הדלקת המנורה, שהיא כ'קרן אורה', שזה מה שרוצה הקב"ה שיאירו את המשכן ואת ביהמ"ק אפי' שהוא מקור האורה וכל האורה שלו.

ונראה להציע אולי, דזהו שמתחילה הברייתא עם הפסוק 'מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו, היינו שכאן ראתה הברייתא שאין הענין של המנורה כ'קרן אורה' בעלמא, שבפסוק הזה כתוב את ההגדרה מה התורה רוצה במנורה, שאין ענינה סתם להאיר את המשכן, שבזה אכן איכ"ל שזהו 'קרן

אורה', ואין ע"ז שום שאלה וכי לאורה הוא צריך. רק כתוב כאן שהענין הוא להאיר לבחוץ את אור הארון, שהמנורה היא 'מחוץ לפרכת העדות', היינו שבקוה"ק נמצא ארון העדות, והמנורה ענינה להאיר את אור הארון מחוץ לפרכת. [וכידוע, שזה ענין המנורה, להאיר את אור התורה. 'הרוצה שיחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום'].

וע"ז שואלת הברייתא, לשם מה צריך את העדות הזו בשביל להאיר את אור הארון, והרי 'כל ארבעים שנה לא הלכו אלא לאורו', היינו שכל הארבעים שנה הלכו עפ"י הארון, 'עפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' יסעו', לאורו של הארון. ונמצא ששפיר הוא מאיר בתוך הכלל ישראל, ולשם מה צריך גם את המנורה שתאיר את האור הזה.

ובזה משני הברייתא, דאה"נ, ובאמת לישראל אין כ"כ צורך באור המנורה שתאיר את אור הארון. דדי להם במה שהארון גנוז בקדש הקדשים, ואפי' שאורו לא נראה להדיא בחוץ, הם אכן 'נוסעים לאורו', ומנהלים את חייהם עפ"י האור הגנוז הזה. אבל ענין המנורה הוא 'עדות לבאי עולם' שהשכינה שורה בישראל. היינו שהחידוש של המנורה הוא שהאור הגנוז הזה, הוא גם מאיר 'בחוץ', גם בחיצוניות של העולם אפשר לראותו, שרואים את הנר דולק כנגד הטבע החיצוני של העולם. וגם 'לבאי עולם', לכל אנשי החוץ של העולם, ישנה ראייה מאור המנורה, לאור הפנימי של העולם.

ונפלא מאד, שענין האור של חנוכה הוא להאיר את אור המנורה. [כידוע מהרמב"ן בפרשת בהעלותך שנרות החנוכה הם בחינה של נרות המנורה וכדאיתא להדיא ברמח"ל בדרך ה' שענין החנוכה הוא הארת המנורה לפי תקינותה]. דזהו האור של חנוכה. להאיר 'לבאי עולם', היינו לראות גם בחיצוניות של העולם, איך הפנימיות של העולם היא שמנצחת. ואפי' שבדר"כ באמת זה לא נראה כ"כ כלפי חוץ, ובחיצוניות של העולם הרבים הם שמנצחים והגיבורים הם שמנצחים וכו', בחנוכה התגלה ונראה בגילוי, איך באמת המעטים והחלשים, אם הם עוסקי התורה והצדיקים, הם שמנצחים.

והאור הזה מתגלה דוקא ע"י עבודתם של ישראל. שהארון נמצא בקה"ק באופן קבוע, שהוא נמצא שם גם בלי עבודה של כלל ישראל. אבל אור המנורה מאיר כלפי חוץ ע"י עבודה של ישראל. ע"י 'בהעלותך את הנרות'. וזהו שנתגלה בחנוכה, כנגד ה'אין לכם חלק באלוקי ישראל' שרצו יון להנחיל, שאין טעם וענין בעבודה של כלל ישראל רח"ל, שהרי העולם מתנהל שלא עפ"י עבודתם של ישראל ואין לזה שום משמעות בעולם. וכאן התגלה, שע"י עבודה של ישראל, מאיר האור הפנימי של העולם. ואם רק מוסרים נפש על העבודה, הפנימיות הזו היא שמנצחת.

ועיין במהר"ל בחידושי אגדות בשבת בסוגי' דחנוכה, שכתב ששליטת יון היתה רק 'בהיכל' שהוא מכוון כנגד החיצוניות של העולם, ששם אכן יש מקום לקלקול של יון. אבל בקה"ק אין להם שליטה, שבפנימיות של העולם אכן אין להם כח לקלקל. וכל כח לקלקול הוא לגרום שהאור הפנימי לא יאיר ויופיע בחיצוניות. והנס של חנוכה היה שמשכו את הטהרה מהפנימיות, אל החיצוניות, שגם בחיצוניות יאיר מהאור הפנימי, יעוי"ש.

ויש לבאר לפי"ז הנוסח בעה"נ, 'ואח"כ הדליקו נרות בחצרות קדשך', היינו שפינו את היכלך, והדליקו את הנרות בהיכל, בחצרות קדשך, בחצרות קה"ק. שהאור הפנימי הנמצא בקה"ק, האיר גם בהיכל, גם בחיצוניות.

נר' חנוכה - גילוי הסדר הפנימי של העולם

שבאמת גם בחנוכה, ישנם רבים, כפי שמביא כבר הבה"ל בתחילת הלכות חנוכה, ש'תחת זמירות ותשבחות שראוי להלל להשם ית' על הניסים שעשה לנו, הם מרבים בשחוק הקרטי"ן. וכן על זה הדרך, שתחת הלוודות ולהלל על נס פך השמן, כל החנוכה נתפס כערבי לביבות ובילוי ואכילת סופגניות וכו' וכו'.

ואף שזה חמור מאד, וכמו שמביא שם הבה"ל שהספרים הרעיוש על זה הרבה, והשומר נפשו ירחק מזה. סו"ס זה עוד בכלל ה'פושעים יכשלו במ' ששייך בכל המועדים.

אבל אצל הרבה יהודים רח"ל, [בתקוה שזה רק אצל אלו שאינם שומרי תורה ומצוות], לא רק שהם לא מודים ומהללים ומנצלים את החנוכה כראוי לתורה ועבודה. החנוכה נתפס בדיוק 'הפוך'... וזה לא מצינו בשאר מועדים כלל.

א.

'ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם'. זה באמת מצינו בכל המועדים, ששייך ש'פושעים יכשלו בהם', ואפי' שלא ניתנו מועדים אלא כדי שיעסקו בהם בתורה, יש ש'אוכלים ושותים ופוזזים'. [ומשו"כ הלא ניתקנו תעניות בה"ב]. היינו, שיש שאינם מנצלים את קדושת המועד כראוי. ולוקחים את ה'ושמחת' שיש בחג, ובמקום לשמוח בחגך, 'בך', 'נגילה ונשמחה בך', שמחים ב'אכילה ושתיה' ושאר תענוגים. ואולי בולט הוא הדבר ביותר בפורים, שישנם רבים שלוקחים את 'שמחת הפורים', את ה'עד דלא ידע', למקומות שאינם ראויים.

אבל זה לא קשה. שאכן כך היא המידה. ש'צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם'. אמנם בחנוכה מצינו דבר פלא ממש...

לדוד ערכתי נר למשיחי'.

והביאור נראה, [כפי שהבנתי מדברי הגר"נ רוטמן שליט"א]. שקרן מבטאת חוזק וגדולה. וישנו האופן בו מלכות ישראל מתגלית בתוקפה וגבורתה, ונראה לעין כל איך הסדר של הקב"ה שולט בבריאה. אבל ישנו אופן, בו ה'קרן' נמצאת אצל הגויים, וכלשון הפסוק בזכריה 'קרנות הגויים', היינו שהחזק והשליטה בעולם נמצאת אצלם. שהסדר החיצוני של העולם לא מראה כלל את הסדר והתוכנית האלוקית בבריאה. ובמצב זה, מלכות ישראל, פועלת במהלך של 'נר', המאיר באפילה, שאפי' בתוך החושך והאפילה, מאירים לעם את דרכם ומחברים אותם לפנימיות האמיתית של הבריאה.

וכשיון באים ואומרים 'כתבו לכם על קרן השור', היינו שזהו גופא מה שבאו לשכנע כאן את ישראל ללכת בדרכם. 'שקרן השור' תוכיה, שהחזק והגבורה נמצאת אצלם, אצל השור, שהוא שמבטא את החומריות, את ההצלחה הגשמית. [שהשור הוא כלי המחרישה, ועמו פועלים ומצליחים בעולם]. וממילא אין מקום לעבודתם, שזוהי עיקר התנגדותם, כנגד הכהנים, כנגד עובדי העבודה, לומר, שאין לזה שום משמעות, והעולם כיום מתנהל כפי שהוא בחיצוניותו, שלא לפי סדרי העבודה של כלל ישראל. [וכמבואר בפסוק ב'זאת הברכה', בדברי משה רבנו לשבט לוי, שמברך אותם להצליח כנגד היונים, כפי שכתב שם רש"י, 'פועל ידיו תרצה', והוא מתאר את היונים 'קמיו ומשנאיו' של שבט לוי. ולכאן היונים קמו כנגד כל הכלל ישראל. ולמה הם נחשבים 'משנאיו וקמיו' של שבט לוי. רק באמת זוהי עיקר התנגדותם של היונים. כנגד 'שבט לוי', ולא שבט לוי בלבד 'וכו', כנגד הכהנים, עובדי העבודה. שרצו לבטל את העבודה מכלל ישראל].

וכנגד זה באו החשמונאים, להוכיח שע"י עבודת הכלל ישראל, מאיר האור הפנימי של הבריאה. ואפי' שבחיצוניות נראה שכאילו אין לזה שום משמעות. באמת ע"י מסרו נפשם על העבודה, מתגלה בעולם הסדר הפנימי והאלוקי של הבריאה, ובמצב כזה, אפי' שבחיצוניות הרבים הם שמנצחים, כשמאיר האור הפנימי, גם מועטים, אם הם עוסקי התורה, הם יכולים להצליח ולנצח.

וזוהי התקנה של 'נר' חנוכה. להאיר את האור הפנימי והסדר האלוקי בבריאה, גם במצב של חושך, כשחושך החומריות גס ומסתיר את הפנימיות, וכל העולם נראה כמתנהל לפי החיצוניות. באמת ישנו האור הפנימי והסדר הפנימי של הבריאה.

ד.

ומעתה שזהו ה'אור' של חנוכה, וזהו גופא מה שהחשמונאים באו וגילו. יש להבין אולי, [אף שזה לא נראה בדברי הרמב"ן], והנני בזה בחשש בהצעה בעלמא, שגם אם נלמד ש'הלא יסור שבט מיהודה' לא הוי ציווי, אלא רק גילוי של יעקב אבינו, מהו הסדר האלוקי בבריאה. י"ל שזהו גופא מה שמתבטא ב'כליה' של מלכות החשמונאים כאשר הם החזיקו במלכות. שהיה בזה ביטוי ברור, שלא להם המלוכה. ואדרבה, משום שזהו כל ענינם לגלות את הסדר האלוקי בבריאה. דוקא בהם, התגלה ביתר שאת, הסדר האלוקי בבריאה, וכיון שהסדר הוא שיהודה הם שיהיו מלכים, מלכותם התכלתה. וצ"ע.

ה.

וגם אם אין לנו תשובה ברורה, היאך נתלה בחשמונאים כזה קלקול, כמו שהערנו לעיל, סו"ס מה שמוטל עלינו, זהו לא להתרשם מזה. ואדרבה, זוהי כל הארת החנוכה. להבין, שגם אם רואים את הדברים לפי חיצוניות העולם. אנחנו לא מתפעלים מזה. ואנחנו הולכים לאורו של הסדר הפנימי בבריאה. ולאורו של הסדר הזה צועדים באמת רק 'מועטים', שהרבים הולכים לפי החיצוניות של העולם. והמוטל על המועטים, להתחזק בעבודה, למסור נפש על העבודה, להתעסק בפנימיות ולא בחיצוניות, ואז 'ניצוץ' אחד מהאור הפנימי הזה, בכוחו לשרוף את כל החיצוניות.

[ואולי זוהי גופא התשובה לשאלה, היאך נתגלגל כדבר הזה. שבאמת בכך גופא יש יותר התעוררות להארת החנוכה. שאפי' בתוך הכלל ישראל 'רבים' רואים את הדברים לפי החיצוניות. וההארה היא, המועטים, עוסקי התורה. שהם יראו את הדברים בצורה נכונה. ויבואו להתחזק בעבודה ולהאיר את האור הפנימי בעולם. וצ"ע].

שהרי כל נס המלחמה הוא כפי שהדבר 'צועק' מתוך 'על הניסים', להדגיש את 'המסרת'. את זה שלא בחיל ולא בכח' כי אם ברוחי. ונצחון החשמונאים לא בא מחמת גבורתם, אלא אדרבה, 'גיבורים ביד חלשים'. הם היו החלשים. תשושי הכח מחמת 'עסקם בתורה'.

ולדידהו, רח"ל, החג מבטא את 'חג הגבורה'. הם תופסים את נס החנוכה כאיזו גבורה של החשמונאים. כנצחון צה"ל במלחמת ששת הימים. בשכרון של 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'.

ועד"ז בכל הנוגע לתרבות יון. שהרי כל רצונם של היונים היה להשפיע על כלל ישראל לקבל תרבותם ולהיפך 'למתיונים'. וכנגד זה בדיוק באו החשמונאים וחרטו על דגלם 'מי כמוכה באלים ה', לומר שאין לנו חלק בהם ובהמונם ומי לה' אלינו'. ובאו אלו, רח"ל, ולקחו את סמל היונים 'מכב"י', והפכו אותו למה שמבטא בדיוק את מה שהחשמונאים נלחמו כנגדו. והפכו אותו לענין של תרבות הגוף, של איצטדיאות וכדו'.

ומילתי אמורה כאן כבר בגיליון בשנה שעברה, שנזדמן לי בשנה אחת בימי החנוכה לעבור ליד אחד מבתי האיצטדיאות שלהם ולראותו מקושט בשלל אורות וצבעים בימי החנוכה, וכמכריזים ואומרים, שכאן הוא מקום המכב"י. כאן הוא המקום השייך לימי החנוכה.

וזוהי התמיהה, שאין כאן רק בחינה של 'פושעים יכשלו במ' אלא זהו בדיוק ההיפך. לקחת את חנוכה, שכל ענינו לבטא את נצחון החשמונאים כנגד מהלך חיים שכשזה, ולנפנף ב'מי החנוכה' כדי למנף ולגדל צורת חיים שכזו. והגע בעצמך, שאם היו הכלל ישראל מתנהגים בשעתו בתרבות חיים כזו, היה היונים עוזבים אותם לנפשם, שזה בדיוק מה שהם רצו. וכל מלחמת החשמונאים לא היתה אלא להפקיע מצורת חיים כזו. וכאן באים ומשתמשים בחשמונאים גופייהו כדי לגדל את מה שהם באו להילחם ומסרו נפשם כנגדו.

ואולי אפשר לשאול זאת גם בנוסח שכזה, היתכן שדבר שמסרו נפשם עליו 'יכשל בו זרעו'. ומה נמצא במ חשמונאים, שתלו בהם בוקי סריקי שכזה.

ב.

וזוהי ראיתי מכבר בספר 'הרופא לשבורי לב' להגאון הגדול ר' הלל זקס זצ"ל, שכתב, שנראה לומר שזה שייך למה שכתב הרמב"ן בפרשת ויחי שהחשמונאים שלקחו המלוכה לעצמם חטאו בעוברה על ציווי יעקב אבינו 'לא יסור שבט מיהודה'. [ומשו"כ, כתב הרמב"ן שנענשו, עד כדי כך ש'כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא', שנכרתו כלם בעון הזה].

ומחמת כן, שלקחו וייחסו לעצמם מה שלא היה מגיע להם ולחלקם, י"ל שגם לדורות נתלה בהם סרחון זה, שאנשים מייחסים להם, מה שלא צריך להתייחס להם. ותחת לייחס את הדברים לקב"ה, שהוא שמסר את הגיבורים בידם, כפי שמודגש ב'על הניסים' 'מסרת' 'מסרת'. מייחסים את הנצחון להם. ותולים בהם את הגבורה. וממילא, גם מאדירים את תרבות הגוף, את גבורת הגוף של כוחי ועוצם ידי.

ואם שהדבר אולי מתקבל על הדעת. אבל מפחיד מאד לדבר על החשמונאים, 'חסידי עליון', כלשונו של הרמב"ן שם, שאלמלא הם נשתכחו התורה והמצות מ'ישראל'. ואמנם הרמב"ן אכן כותב שהיה בהם עוון בזה. ואף נענשו על כך. דיינו לתלות מחמת כן מה שאומר הרמב"ן, וצ"ע אם אפשר לתלות בהם עוד 'בוקי סריקי' מחמת כן, ולומר שכל התוצאה הנראית לעינינו כיום במה שתולים בהם דברי הבל, זהו מחמתם, מחמת עוונם הזה. [והנני מבטל דעתי מפני דעת הגאון ר' הלל זצ"ל].

וגם, בעצם דברי הרמב"ן יש להעיר, [כן העיר הגר"נ רוטמן שליט"א], שעל פניו דבריו הם חידוש ש'הלא יסור שבט מיהודה' היה ציווי של יעקב. ופשטות הדברים יעקב רק אומר להם כאן את המהלך האלוקי בסדרי המלכות, שהקב"ה ידאג שלא יסור שבט מיהודה, אבל לא שהיה כאן ציווי של יעקב לשאר השבטים שלא יסירו שבט מיהודה.

ג.

והנה מצינו במלכות ישראל ב' דברים המשלימים זה את זה. ה'נר' וה'קרן'. 'קרנו תרום בישועתך'. 'צמיחת קרן לדוד עבדך'. וכן 'עריכת נר לבן ישי משיחך'. וכלשון הפסוק תהילים קל"ג, 'שם אצמיח קרן

שירי הפרשה

שלם בממונו

בפרשה הקודמת, 'ויבא יעקב שלם', 'שלם בגופו שלם בתורתו שלם בממונו שלא נחסר כלום מחמת אותו דורון'. וצריך להבין, מה זאת אומרת שלא נחסר כלום מאותו דורון, והרי הדורון הזה ודאי חיסר לו הרבה מאד מממונו. ובאוה"ח הקדוש כתב שהקב"ה השלים לו את החסר, עיין בדבריו.

ובאו"ח חשבתי לומר, שבאים לבטא כאן דרגה של יעקב אבינו. ע"ד שלם בתורתו. שלא שכח כלום בבית לבן. שיעקב אבינו לרוב שלימותו, לא הרגיש כאן חסר ע"י אותו דורון. שלא היה לו שום ערך לממון מצד עצמו, וכלל לא הרגיש חסר ע"י נתינת אותו דורון. שהכסף שימש אותו. ואם זה מה שהיה צריך לעשות בו, הרי שעושים זאת. וכלל לא מרגישים בצער שהממון התחסר. כי לממון מצד עצמו אין שום ערך.

והוא מהדברים הצריכים חיזוק, לזכור שהממון ישרת אותנו, ולא שאנחנו נשרת את הממון, כמו אלו שמקריבים את חייהם בשביל ממונם...

מעמק חברון

'וישלחו מעמק חברון. וברש"י, 'והלא חברון בהר וגו'. [ולגופה של

שאלה, יעויין בפירוש הטור, שכתב שיעקב ליוה אותו עד העמק המקיף את סביבות העיר חברון, היינו שירד איתו את ההר, ומהעמק שלחו].

'אלא מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים כי גר יהיה זרעך'.

וצ"ב, דהעיצה היא של הקב"ה, ולמה אומר הכתוב 'מעמק חברון', שהעיצה היא של 'אותו צדיק הקבור בחברון'.

ובאמת הלשון במדרש הוא, 'להשלים אותה העצה העמקה שנתן הקדוש ברוך הוא בינו ובין חבר הנאה שהיה קבור בחברון'. ולפי"ז א"ש, שהעיצה היא אכן של הקב"ה אלא שהיא בינו ובין הצדיק הקבור בחברון. [וצ"ב התואר הכתוב שם על אברהם אבינו, 'חבר הנאה']. אלא שבלשונו של רש"י לא נראה כן. ועוד יש לבאר, למה זה נחשב 'עיצה עמוקה'.

והכלי יקר עמד בזה, וביאר לפי מה דאיתא בחז"ל 'אמר הקב"ה לאברהם במה תרצה וידונו בניך בגיהנם או בגליות, ואברהם בירר לו הגליות. א"כ זאת העצה העיוצה אשר יעץ אברהם לברר הגליות במקום הגיהנם הנקרא שאול עמוקה' וגו' זוהי הכונה, 'מעצה עמוקה של אותו צדיק, כי הוא יעץ לבחור בעמק ארצות העמים כאמור'.

שירי ההלכה

שיעור הנרות לקטנים

מצוי כיום נרות שעוה שילדים מדליקים בהם, שהם דולקים כחצי שעה, בקושי. ויש לעורר דלכאו' לאו שפיר דמי. גם בכל יום, דלא ברור כלל שזה דולק במשך כל החצי שעה. ובפרט, בער"ש, שמדליקים כרבע שעה לפני השקיעה, דודאי שנרות אלו לא דולקים עד חצי שעה אחרי השקיעה.

דבאמת, אעפ"י שלא ברור כלל שיש לחנך את הקטנים למצוה זו של הדלקת נרות, כאשר ישנה הדלקה של בעל הבית. שבאופן זה שיוצאים כל בני הבית את עיקר הדין בהדלקת בעל הבית. דעת הש"ג, כפי שהביא המג"א, עיין בזה בבה"ל סי' תרע"ה ס"ג ד"ה ולדידן ובמ"ב ס"ב תרע"ז סוף סקי"ג, דאין דין חינוך על הידור מצוה. סו"ס המנהג כן לחנכם בזה, וכדעת הרמ"א בס' תרע"ה ס"ג, שכן יש דין חינוך לדבר זה.

ואם באנו לחנכם בזה, והם אף מברכים על הדלקה זו, ראוי לכאו' שתהא כאן מצוה כתיקנה. דהלא בדין חינוך, בעינן שתהא מצוה כשרה. ואם המ"ב כותב בהלכות ד' מינים, שלחינוך בעינן שיהיו המינים כשרים, ואף שאול ביום הראשון ל"מ בזה. כ"ש לכאו', שראוי כאן שהנרות יהיו נרות כאלו שאף גדול יוצא בהם יד"ה, ואם אין בהם שיעור שהונו נרות פסולות לגדול, לכאו' כן הוא שגם הקטן לא יכול לקיים בזה את הדין חינוך. ואם הוא מברך ע"ז יש לחוש בזה לברכה לבטלה.

[ובנרות הדולקות כשעה, לכאו' שפיר דמי לקטנים, אף בער"ש. דאף אם מדליק כעשרים דקות לפני השקיעה, באופן שהנרות לא ידלקו ח"ש אחר צאה"כ. סו"ס כיון שהם ידלקו חצי שעה אחר השקיעה, סגי בהכי, לגבי קטנים. דהלא יש שיטות שסגי בכך שהנרות דולקות חצי שעה מהשקיעה, ולגבי חינוך לקטנים שפיר דמי].

ושו"ר לאשל אברהם [מבוטשטש] בס' תרע"ה, שכתב דל"צ לדקדק שנרות הקטנים יהיו בשיעור ח"ש ממש, שהקטן לא מבחין בזה, והוא חושב שזה דולק ח"ש. ולכאו' זה א"ש רק אי נימא דלחינוך באמת ל"צ את כל דיני המצוה. אבל אי נימא דאפ"י שאול בד' מינים לי"מ לדין חינוך, אעפ"י שהקטן חושב שזה אתרוג כשר ומהודר, כן הוא לכאו' שגם כאן לא יהי"א אם אי"ז דולק באמת ח"ש. וצ"ע.

וא"כ, לא מהני מה שידליקו הקטנים נר אחד משמן, ושאר הנרות משעוה. דאם רוצים שידליקו כמה נרות, בשביל לקיים דין המהדרין מן המהדרין, כל כה"ג לא מקיימים את דין המהדרין מן המהדרין.

אמנם, בעיקר הדין נראה, דהדבר תלוי בכל מקרה לגופו. ואם ניכר הדבר שהוא של אדם אחד, אף שאלו הן ב' סוגי נרות, כל כה"ג שפיר דמי, ויוצאים ידי קיום הדין של מהדרין מן המהדרין. [ודומה למה שכתב השעה"צ שבב' סוגי שמנים, שפיר דמי. דבכה"ג לא ניכר ההבדל. ועד"ז נימא א"כ, דגם כשיניכר ההבדל בין סוגי הנרות, כל שניכר להדיא שזה של אדם אחד, שפיר דמי. וצ"ע].

ובאמת, הלא כתב הרמ"א בס' תרע"א ס"ב, דהנהגין כהמהדרין, ידליק כל אחד במקום מיוחד, שיהא ניכר שהנרות הם שלו, בשביל שלא יחשבו שהנרות הם של אדם אחד הנהוג כהמהדרין מן המהדרין של 'מוסיף והולך'.

ולפי זה שכן הוא המנהג, שכו"א מדליק במקום מיוחד, היה נראה שכל כה"ג שהנרות דולקים במקום אחד, שוב אין הדבר נראה ששני בני אדם הליקו זאת, שהרי ב' בנ"א מדליקים כו"א במקום מיוחד. ושוב אין בזה אין הבעיה של הישוע"י, שהדבר נראה כאילו ב' בנ"א הדליקו זאת, שהרי ב' בנ"א לא מדליקים בצורה כזו. רק צ"ל, דכל מה שכאשר זה במקום אחד אין הדבר נראה של ב' בנ"א, זהו דוקא בב' סוגי נרות שווים, אבל כשב' סוגי הנרות שונים, גם במקום אחד הדבר עלול להיראות כשל ב' בנ"א. דכנראה, בכה"ג יכולים ב' בנ"א להדליק יחד. [והוא חידוש, שכל הרמ"א בס' תרע"א, שלא ידליקו במקום אחד זהו דוקא בנרות מסוג שוה, אבל כשב' הנרות מסוגים שונים, אפשר להדליק במקום אחד. דשפיר נראה הדבר כשל ב' בנ"א]. ודוק.

ונראה, דכאשר זה בתוך חנוכיה אחת, וב' הנרות צמודים זל"ז, כל כה"ג הר"ז נידון 'מקום אחד', שבוה אומר הרמ"א שלא ידליקו ב' בנ"א יחד, גם אם סוגי הנרות שונים. וכיון שכן, שוב אין בזה גם את הבעיה של הישוע"י, דשפיר נראה הדבר של אדם אחד, והוא יכול שפיר לצאת יד"ח המהדרין מן המהדרין, גם אם סוגי הנרות שונים. ודוק, והכל לפי הענין. וצ"ע.

ושוב חשבתי, שכיון שמה שיש דין שיעור בנ"ח הוא רק לתירוצא בתרא בגמ'. שמא לגבי קטנים אפשר לסמוך על תירוצא קמא שאין כלל דין שיעור. וזה מהני אף לגבי ער"ש, שאף אי נימא דכשמדליק לפני השקיעה אין זה כלל הזמן, סו"ס כיון שהנר הזה ידלק, אפ"י רגע אחד, אחרי השקיעה, שהוא הזמן, שפיר דמי, לתירוצא קמא בגמ', [לפי שיטת התוס'], ולגבי קטנים סגי בהכי.

ובלא"ה י"ל, לגבי ער"ש, דכיון שדולק ח"ש [אי נימא דבאמת נרות אלו דולקות לפחות ח"ש], אף אם אין זה דולק ח"ש מהשקיעה, כיון שבדיעבד משעת פה"מ אפשר להדליק, נמצא שהדליק בזמן. [ואף על פי שמי שמדליק מפה"מ, צריך ליתן בה שיעור שידלק עד שתכלה רגל מן השוק', כמבואר בס' תרע"ב ס"א, סו"ס הלא מבואר שם במ"ב שאם נתן בה שמן כרגיל כל יום, אעפ"י שצריך לחזור ולהדליק, לא יברך. ומבואר מזה, דישנה שיטה כזו שבכה"ג קיים את דינו, וע"כ לא יחזור ויברך. וי"ל דלגבי קטנים סמכינן אשיטה זה, וסגי בהכי]. וצ"ע בכ"ז, דשמא אין בכך זה לאהני אף לא לגבי חינוך לקטנים. ודוק.

בהא דבעינן שיהיה הנר הנוסף דומה לנר העיקר

והנה בתחילה, כשחשבתי על הענין הנ"ל, בהדלקת הקטנים בנרות הנ"ל. חשבתי, שראוי אולי, שבאמת נר אחד, ידליקו הקטנים בשמן, והוא ידלק כשיעור הזמן הראוי. ורק את שאר הנרות ידליקו בנרות הללו. [ובאמת, יעויין במ"ב בס' תרע"ה סקי"ד שכתב דגם לנהגין שקטנים מדליקו בעצמם, אפ"י שבעה"ב מדליק, די שידליק נר אחד, ול"צ להחמיר להיות 'מוסיף והולך'. אמנם, כפה"נ, לא נוהגין כן].

אמנם שוב העירוני, למה שהביא המ"ב בס' תרע"ג סקי"ב מהישוע"י ד'הנהגין להדליק ביום ראשון א' ומכאן ואילך מוסיף והולך צריך שיהיה הנוסף דומה לנר העיקר. ועיין גם בבאר היטב, ומבואר דיסוד הענין הוא, שאם הוא לא דומה לנר העיקר, לא מתקיים כאן המהדרין מן המהדרין של מוסיף והולך, דנראה הדבר ששני בנ"א הדליקו, ואי"ז נראה של אדם אחד שמקיים את המוסיף והולך.